

Recenzja książki pt. *Zarządzanie i Informatyka*, napisanej przez Jerzego Kisielnickiego dla Wydawnictwa Placet, Warszawa, 2014 r.

Witold Chmielarz*

Napisanie książki będącej podręcznikiem dydaktycznym o ambicjach monografii jest zadaniem niesłychanie trudnym. Tym trudniejszym, że na rynku książek proponowanych w zakresie systemów informatycznych, ich charakterystyki, ścieżek rozwoju itp. powstało szereg mniej lub bardziej ciekawych pozycji, zarówno o charakterze podręcznikowym, jak i wykraczających poza ograniczenia narzucane przez istniejące normy programów nauczania i procedur dydaktycznych. Wspomnieć tu przede wszystkim należy o konkurencyjnych pracach zbiorowych – napisanej rok wcześniej pod redakcją J. Korczaka, M. Dyczkowskiego i B. Łukasik-Makowskiej *Informatyce ekonomicznej. Część II Informatyzacja obiektu gospodarczego* (Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2013) oraz – pod redakcją A. Nowickiego i T. Turka książce *Technologie informacyjne dla ekonomistów. Narzędzia. Zastosowania* (Wydawnictwa Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2010). Książkę – podręcznik *Informatyka ekonomiczna. Podręcznik akademicki* (PWE, Warszawa 2010) wydał też pod swoją redakcją St. Wrycza. Przynajmniej połowa tej książki traktuje o tematyce podobnej do poruszanej w recenzowanej pracy. No i oczywiście ukazała się swoista Biblia tej dziedziny, czterotomowa *Informatyka gospodarcza* pod redakcją J. Zawila-Niedźwieckiego, K. Rostek i A. Gąsiorowicza (Wydawnictwo CH Beck, Warszawa 2010), w której zastosowaniom informatyzacji obiektu gospodarczego poświęcono już nie dziesiątki, ale setki stron.

Wobec tak wielkiej konkurencji tym trudniejsze było zadanie Autora recenzo-

wanej książki w stworzeniu monografii, a zarazem podręcznika do nauki zastosowań systemów informatycznych. Nawet korzystając ze swoich wcześniejszych doświadczeń sięgających kilku poprzednich książek, takich jak *MIS – Systemy informatyczne Zarządzania* (Placet, Warszawa 2008; 2011) czy kontynuacji wcześniejszych podręczników napisanych wraz z H. Sroką (*Systemy informacyjne biznesu*, Placet, Warszawa, ostatnie wydanie 2005), bardzo prostych w formie i treści oraz przystępnych w percepcji, napisanie własnego scenariusza nowej książki wymaga wielu przemyśleń. A historycznie uznane i przyjęte w rozwoju systemów informatycznych typologie, klasyfikacje i ścieżki rozwoju nie pozostawiają tu chwilami możliwości na zbyt swobodne interpretacje własne. Niemniej Autor podjął próbę przedstawienia dwóch nurtów – problemów zarządzania oraz informatyki z nim związanej, przenikające się – jak pisze we *Wstępie* – przez całą książkę.

Recenzowana praca – jak na tego typu podręcznik – ma imponującą, liczącą 480 stron objętość. Została ona podzielona na pięć części tematycznych, liczących od 72, po 124 strony, będących emanacją i kontynuacją treści poprzedniej książki. Są to: *Zarządzanie wspierane informatyką, Zastosowania, e-Zarządzanie, Zarządzanie projektami* oraz *Społeczny, ekonomiczny i prawny kontekst zastosowań IT*. Każda z części jest podzielona na 3–4 rozdziały.

Do walorów recenzowanej pracy, godnych podkreślenia zaliczyłbym:

– konstrukcję całości pracy, dostosowaną do ogólnych celów dydaktycznych,

* **Prof. zw. dr hab. Witold Chmielarz** – Katedra Systemów Informatycznych Zarządzania, Wydział Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego.

Adres do korespondencji: Katedra Systemów Informatycznych Zarządzania, Wydział Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego, ul. Szturmowa 3, 02-678 Warszawa, e-mail: witek@wz.uw.edu.pl.

- obszerność i różnorodność prezentowanego materiału dydaktycznego,
- wielość materiału graficznego, szczególnie istotną przy tego rodzaju publikacji,
- opracowanie na wysokim poziomie abstrakcji, a jednocześnie napisane przystępnie dla osób o małym doświadczeniu praktycznym w tej dziedzinie,
- uzupełnienie wiedzy teoretycznej przykładami praktycznymi z różnych dziedzin gospodarki.

Zasadniczym celem opiniowanej pracy była niewątpliwie analiza możliwości zastosowania systemów informatycznych do zarządzania obiektami gospodarczymi. Trzeba zaznaczyć, że recenzowana praca oprócz celu poznawczego realizuje przede wszystkim cele dydaktyczne – służy wprowadzeniu czytelnika w zawyły świat pojęć i zasad rządzących tą sferą wiedzy i pokazuje ich ilustrację na przykładach wziętych z praktyki gospodarczej.

Merytoryczna część książki jest poprzedzona krótkim, ponad trzystronicowym *Wstępem*. Zawiera on notkę biograficzną Autora, sformułowanie profilu potencjalnego czytelnika, uzasadnienie napisania niniejszej książki, tezę o „(...) stałym procesie integracji poszczególnych elementów zarządzania i informatyki (...)” (s. 9), zakres i zawartość książki oraz podziękowania.

Podręcznik został podzielony na pięć ząbających się części składowych opisujących najpierw zasady wspierania zarządzania przez informatykę, następnie ogólne zasady jej zastosowania w zarządzaniu oraz charakterystykę poszczególnych systemów informatycznych tradycyjnych i elektronicznych oraz ogólne zasady zarządzania projektami, po to, by w części ostatniej przejść do głównych problemów związanych kontekstem społecznym, prawnym i ekonomicznym. Najwięcej uwagi Autor poświęca charakterystyce systemów (38%) oraz problemom analizy, projektowania i wdrażania systemów informatycznych (25%).

Część pierwsza książki pt. *Zarządzanie wspierane informatyką* ma charakter wprowadzający do pojęć i kategorii używanych w dalszych częściach podręcznika i składa się z czterech rozdziałów (1–4). Rozdział pierwszy pt. *Technologie informacyjne i komunikacyjne (ICT) w zarządzaniu* (6 s.) zawiera ogólne informacje o społeczeństwie informacyjnym i wiedzy oraz hipotezy o jego wpływie na dostarczenie nowych narzędzi wspomagających rozwój

polskich przedsiębiorstw i zwiększających ich konkurencyjność na rynku międzynarodowym. Stanowi to wstęp do prezentacji podstawowych pojęć z zakresu zarządzania informacją i wiedzą (rozdział 2 pt. *Zarządzanie informacją i wiedzą*, 16 s.). Podobnie abstrakcyjny poziom rozważań jest zawarty w rozdziale 3 zatytułowanym *Infrastruktura zarządzania* (14 s.), w którym – oprócz problematyki infrastruktury – poruszane są problemy relacji informatyki z innymi dziedzinami nauk oraz relacje zarządzanie–system informacyjny–system informatyczny. Ostatni z rozdziałów (*System informacyjny organizacji* – 30 s.) zawiera ogólną charakterystykę systemów informacyjnych i ich relacji z systemami informacyjnymi.

Część druga pracy zatytułowana *Zastosowania* (82 s.) koncentruje się z jednej strony na zastosowaniach technologii informacyjnej w gromadzeniu, przechowywaniu i ochronie informacji, z drugiej zaś na charakterystyce wybranych systemów informatycznych. Składa się z trzech kolejnych rozdziałów (5–8). Rozdział piąty *Zasoby informacyjne* (30 s.) to propedeutyka bardzo szeroko rozumianych zasobów informacyjnych: baz danych, hurtowni danych, procedur modelowych, procedur modelowych baz wiedzy itp. W rozdziale szóstym – *Zarządzanie zasobami informacyjnymi* (10 s.) na 4 stronach Autor opisał (podrozdział 6.1 – *Systemy komunikacji z zasobami informacyjnymi*) kilka wybranych metod komunikacji, a na kolejnych stronach (podrozdział 6.2 *Ochrona zasobów informacyjnych*) skrótowy opis zagrożeń zasobów informacyjnych oraz sposobów ich ochrony. W rozdziale siódmym pt. *Charakterystyka podstawowych systemów informacyjnych wspierających procesy zarządzania* (40 s.) w kolejnych podrozdziałach przedstawiono autorskie charakterystyki i interpretacje działania wybranych rodzajów systemów informatycznych: pakietów biurowych, systemów transakcyjnych, systemów wyszukiwania informacji i informowania kierownictwa, systemów doradczych (ze szczególnym uwzględnieniem systemów BI) oraz systemów zintegrowanych.

Część trzecia opracowania nosi tytuł *E-zarządzanie* (102 s.) i stanowi jedną z dwóch najbardziej rozbudowanych części opracowania. Składa się z trzech rozdziałów (8–10). Rozdział ósmy – *E-zarządzanie – pojęcia, modele, zadania* (32 s.) – zawiera informacje o usługach w przestrzeni elek-

tronicznej, typologię e-biznesu według powiązań poszczególnych grup użytkowników, próbę usytuowania e-zarządzania w gospodarce, identyfikację roli e-kierownika w organizacji, podstawowe informacje o sieciach komputerowych (plusy i minusy zastosowań, topologia, podstawowe informacje o Internecie, zasady jego funkcjonowania i zarządzania nim, omówienie zjawiska Web 2,0, oraz przesyłanie informacji w sieci z uwzględnieniem ochrony poprzez podpis elektroniczny). W sumie stanowi to swoiste wademekum wybranych informacji o sieciach. Rozdział dziewiąty *Wirtualizacja i jej elementy* (30 s.) poświęcony jest aspektom funkcjonowania organizacji wirtualnych. W pierwszym podrozdziale zdefiniowano pojęcie organizacji wirtualnej oraz porównano ją z organizacją tradycyjną. Następnie – w kolejnym podrozdziale – dokonano próby sformułowania definicji technologii wirtualnej oraz jej przejawów na różnych poziomach gospodarki. W podrozdziale trzecim autor zwraca uwagę na efekty i bariery zastosowania wirtualizacji w gospodarce. Rozwinięciem treści podrozdziału pierwszego jest końcowy podrozdział, w którym dokonano charakterystyki różnych sfer zastosowań gospodarki elektronicznej: e-administracji, e-handlu, e-bankowości, e-logistyki i e-learningu.

Czwarta, najdłuższa część książki o tytule *Zarządzanie projektami* (124 s.) wydaje się przerywać tok narracji przyjęty w opracowaniu. Od charakterystyki systemów informatycznych i ich zastosowań Autor przechodzi do procesów związanych z ich kreacją. Ta część składa się z czterech rozdziałów (11–14) i dotyczy problemów związanych z tworzeniem i wdrożeniem systemów informatycznych. Na początku Autor definiuje podstawowe pojęcia związane z tym zagadnieniem, wymienia wybrane szkoły zarządzania projektem oraz omawia organizację procesów projektowania, w tym metody komunikacji w zespołach projektowych. Kolejne trzy rozdziały poświęcone są wybranym etapom cyklu życia projektu informatycznego: analizie informacyjno-organizacyjnej, projektowaniu i wdrażaniu systemów informatycznych. Dlatego na początku przedstawiono skrócony cykl życia systemu informatycznego, a następnie podstawy modelowania stanowiące według Autora „(...) podstawę współczesnego podejścia do zarządzania projektami (...)” (s. 297). W kolejnych

częściach opisana zostaje identyfikacja użytkowników i celów stawianych przez nich systemowi oraz wybrane modele, techniki i języki graficzne analizy organizacji w procesie informatyzacji. Kontynuacją dywagacji na temat analizy są rozważania dotyczące projektowania systemu informatycznego. W ich ramach zaprezentowano tradycyjne modele projektowe: kaskadową, ewolucyjną, przyrostową, spiralną oraz cechy zbioru metod nowoczesnych znanych pod wspólną nazwą *agile*. Przedstawiono również ogólne uwagi na temat zarówno uniwersalnych, komercyjnych, metodyk ogólnych (typu PMBOK, Prince2), jak i wybranych metodyk zarządzania projektami informatycznymi (np. Scrum), a także wybranych metodyk zarządzania procesami w organizacji (Aris, Adonis). W dalszym ciągu rozdziału zaprezentowano uwagi na temat jakości projektu i jego cech charakterystycznych, włączając w to procesy normalizacyjne. Kolejna część rozdziału opisuje doskonalenie projektu rozumiane tu w kontekście metodyki kaizen, reengineeringu i x-engineeringu. W ostatnim z podrozdziałów zaprezentowano strategię realizacji projektu. Część czwarta kończy się rozdziałem dotyczącym wdrożeń (8 s.), zawierającym bardzo krótki opis miejsca wdrożeń w cyklu życia systemu informatycznego i procedury wdrażania, czynników wpływających na zarządzanie wdrożeniem i jego efektywność.

Konsekwencją przyjętej logiki rozwoju książki jest natomiast część piąta pt. *Spoleczny, ekonomiczny i prawny kontekst zastosowań ICT* (80 s.), w którym znajdują się cztery kolejne rozdziały (15–18). Na początku Autor powraca do wprowadzonych wcześniej kwestii związanych ze społeczeństwem informacyjnym, definiując bardzo ogólnie podstawowe pojęcia z nim związane oraz etykę i społeczną odpowiedzialność związaną z wykorzystaniem ICT (Information and Communications Technology). Następnie charakteryzuje narzędzia informatyczne komunikacji ze społeczeństwem. W kolejnym kroku określa zagrożenia wprowadzania idei społeczeństwa informacyjnego, w tym cyberterrorizm. W następnym rozdziale porusza aspekty ekonomiczne wprowadzania ICT. Początek rozdziału zawiera uwagi na temat efektów zastosowań ICT. Identyfikacja barier znajduje się w podrozdziale następnym, traktującym przy okazji niejako o pro-

cesie decyzyjnym wyboru wariantu realizacji ICT. Dwa ostatnie podrozdziały dotyczą metod i technik rachunku ekonomicznego przedsięwzięć informatycznych: szczegółowych i uniwersalnych. Przedostatni rozdział części piątej dotyczy aspektów prawnych zastosowań ICT (12 s.) i w skróty sposób wskazuje na przestępstwa komputerowe i podstawowe źródła środków zaradczych. Ostatni z rozdziałów tej części pracy pt. *Postęp w technologii i zagrożenia kulturowe, czyli przetwarzanie w chmurze* (4 s.) przedstawia zagrożenia kulturowe związane z postępem technologicznym sfery ICT, sprowadzając je głównie do związanych ze zjawiskiem *cloud computingu*.

Książka rozpoczyna się *Wstępem*, ale nie ma zakończenia ani podsumowania. Kończy się spisem literatury oraz indeksem pojęć, nie zawiera spisu tabel i spisu rysunków.

Jak pisano wcześniej, napisanie książki dydaktycznej z tego zakresu jest przedsięwzięciem trudnym. W tym przypadku rezultatem tej pracy jest uzyskanie uni-

wersalnego, przekrojowego i wielodzinowego podręcznika (sytuującego się gdzieś pomiędzy wspomnianą encyklopedią w postaci wydania *Informatyki gospodarczej*, a podręcznikami tematycznymi innych autorów). Z jednej strony jest to jego największą zaletą, ale też jednocześnie wadą – przekrój poruszanych zagadnień sprawia, że siłą rzeczy występuje w niej wiele uogólnień i skrótów, a zawartość treściowa waha się chwilami pomiędzy propedeutyką informatyki a pracą o charakterze naukowym.

To jednak w sumie sprawia, że recenzowana książka jest ciekawym i interesującym skonstruowanym podręcznikiem z zakresu informatyki ekonomicznej. I jako taki ma on szansę stać się pomocą dydaktyczną na wykładach i ćwiczeniach dla studentów na wydziałach, tych uczelni, gdzie w programie występują przedmioty związane z wykorzystaniem ICT dla procesów zarządzania. Ponadto może się stać cenną pozycją dydaktyczną dla szerokiego grona odbiorców nie tylko akademickich, lecz także wywodzących się z kręgów praktyki gospodarczej.